
**Vieraan kielen omaksuminen varhaiskasvatuksen
ja alkuopetuksen parissa: esimerkkinä
kielisuihkutus**

Erityispedagogiikan laitos/Jyväskylän yliopisto

ERIP110/Käytäntö-teoria

Poutiainen Päivi Sisko

20.12.2012

Sisällysluettelo

1	Johdanto	3
2	Vieras kieli varhaiskasvatuksessa ja alkuopetuksessa	4
3	Kielisuihutus – Mitä se on?	6
4	Saksan kielisuihutusta Haapaniemen koulun iltapäivätoiminnassa Jyväskylässä	7
5	Lopuksi	8

Lähdeluettelo

1 Johdanto

Vieraan kielen opettajana havahdun joka vuosi uusien kolmasluokkalaisten kanssa samaan ongelmaan: lukivaikeuksiin, jotka pulpahtavat esiin kapea-alaisena vieraan kielen tunnilla. Suurimmassa osassa Suomen kouluja opiskellaan A1-kielenä englantia, joka voi epäsäännönmukaisena kielenä olla lukivaikeuksista kärsivälle lapsille hyvinkin haastava kieli. Englannin kielen kirjoitus- ja ääntämisasun erillaisuuden mukanaan tuomat ongelmat vaikuttavat helposti oppimisen iloon ja motivaatioon sekä aiheuttavat turhia itsetunto-ongelmia pienen oppilaan vielä herkässä kasvuvaiheessa. Lukivaikeuden kanssa kamppailevan lapsen voisi olla helpompi aloittaa ensimmäinen vieras kieli vaikkapa jonkin verran säännönmukaisemmasta kielestä kuten saksan tai ruotsin kielestä.

Kuntien entisestään kiristynyt taloudellinen tilanne ja sen mukanaan tuoma resurssien kaventuminen ovat heikentäneet mahdollisuuksia kielivalintoihin. Omassa noin 700 oppilaan alakoulussani on tätä nykyä mahdollisuus opiskella enää vain englantia A1-kielenä aikaisempien vuosien kahden valinnaisen A2-ruotsin ja saksan jäädessä historiaan. Suomen kaltaisen koulutukseen panostavan ja Pisa-tuloksien maineella ratsastavan valtion näkökulmasta tilanne niin isossa koulussa on huolestuttava.

Lapset ovat perusluonteeltaan uteliaita ja avoimia kaikelle uudelle ja jännittävälle. Vieraan kielen opetuksessa tätä ominaisuutta ei ole välttämättä hyödynnetty tarpeeksi tehokkaasti. Maailman kärkitulokset suomalaisissa kouluissa himmenevät, kun niiden rinnalle tuodaan tieto siitä, että oppimisen ilo puuttuu koululaisilta jo neljännellä luokalla. Oppimiseen kaivataan lisää luovuutta, toiminnallisuutta ja yhteisöllisyyttä. Lisäksi perään kuulutetaan oppilaslähtöisyyttä. (Keskisuomalainen 12.12.2012.)

Tässä esseessä aion pohtia sitä, miten lukivaikeuksien kanssa kamppailevien oppilaiden vieraan kielen oppimispolkua voitaisiin helpottaa jo varhaiskasvatuksessa ja alkuopetuksessa, ja näin pedata maistuvampi ja iloisempi reitti jopa sen mahdollisesti hankalaksi osoittautuvan englannin kielen kirjoitusasun parissa. Varhaiskasvatuksen ja alkuopetuksen aikana voidaan kehittää valmiuksia myöhempiä vuosiluokkia varten myös vieraiden kielten ja kulttuurien saralla. Esittelen kielisuihkutuksen yhtenä hyväksi havaittuna tapana tuoda vieraita kieliä koulun arkeen ilman, että vaaditaan suuria ponnisteluja resurssien hankkimisen suhteen tai kouluttautumista vieraan kielen aineenopettajaksi.

2 Vieras kieli varhaiskasvatuksessa ja alkuopetuksessa

Lasten kielimaailma. Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa ei vielä keskitytä ainesisältöihin, vaan ne sisällytetään ohjelmaan pitkäjänteisesti niin, että syntyy sujuva siirtymä myöhempään koulutyöskentelyyn (Stakes 2005, 11-12). Lapset omaksuvat kieltä osana esikoulun tai päiväkodin päivittäisiä toimintoja helpommin kuin varsinaisen ”koulumaisen” äidinkielen tai lukutaidon opettamisen kautta. Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen muotojen sisältöjä suunniteltaessa onkin tarpeen pohdita juuri tämän näkökulman kautta sitä, miten ne kehittävät oppimisvalmiuksia ja siirtymistä koulumaailmaan. (Hakkarainen 2002, 201-202.) Tavoitteena on, että lapsi oppii suhtautumaan luontevasti niin itseensä kuin vieraista kulttuureista tuleviin ihmisiin. Lisäksi kasvatuksen tulee olla sidoksissa kulttuurisiin ja yhteiskunnallisiin muutoksiin (Stakes 2005, 8, 15).

Perusopetuksessa pyritään edistämään monikulttuurisuutta, oppilaan oman kulttuuri-identiteetin rakentumista ja hänen osallisuuttaan suomalaisessa yhteiskunnassa ja globaalistuvassa maailmassa. Opetuksen kautta tuetaan mm. suvaitsevaisuutta ja kulttuurien välistä ymmärtämystä. Tavoitteena on kehittää lapsen valmiuksia kulttuurien väliseen vuorovaikutukseen ja kansainvälisyyteen. (Opetushallitus 2004, 14, 39.) Tämän tavoitteen toteutumiseen täytyy panostaa lähivuosina enemmän, sillä muuttuva ja globaalistuva maailma tuo yhä enemmän haasteita lapsille ja nuorille.

Asenteet ja ennakkoluulot. Lasten (ensi)kielen oppiminen ja käyttö leikin keskellä poikkeaa selkeästi siitä, miten sitä opitaan ja opetetaan koulussa luokkatilanteissa (Hakkarainen 2002, 203). Sama pätee myös vieraaseen kieleen. Jos vieraan kielen opiskelua halutaan edistää, siitä ei ole tarpeen tehdä suurta numeroa, vaan aikuisten tehtävä on suhtautua siihen täysin luonnollisena asiana. Näin ehkäistään turhien ennakkoluulojen syntyminen vierasta kieltä ja kulttuuria kohtaan. (Kallonen 2011.) Mitä varhemmin lapsen on mahdollista opiskella vierasta kieltä, sitä paremmin hän sen omaksuu (Kuutti 2010). Tätä tukee myös Euroopan komission lauselmä, jonka mukaan vieraan kielen opiskelu tulisi aloittaa jo varhaiskasvatusvaiheessa, sillä lapsilla on luontainen kyky vastaanottaa uusi asioita ilman ennakkoluuloja ja asenteita (Euroopan Komissio 2002). Myös Alanen ja

Bärlund (2012) huomauttavat, että ”(vieraat) kielet ovat läsnä kaikessa opetuksessa, eikä niitä tulisi nähdä erillisinä oppiaineina”.

Muistijäljet ja motivaatio. Kun lapsi altistuu vieraalle kielellä jo lapsuudessa, hänelle kehittyy kohdekielen puheäännteistä muistijälkiä ensikielen kanssa samaan aivoalueeseen. Myöhemmällä iällä opitun vieraan kielen muistijäljet puolestaan muodostuvat eri alueelle. (Näätänen 1998.) Lapsena saatujen muistijälkien kanssa lapsen on helpompi tarttua vieraaseen kieleen myöhemmin, kun vaatimustaso nousee ja siirrytään ns. koulumaisempaan opiskelutapaan ja harjoitellaan kirjoitettua kieltä. Näin lapsen motivaatiokin voi säilyä korkeampana, minkä on todettu olevan äärimmäisen tärkeä tekijä erityisesti oppimisvaikeuksien kuntoutuksessa. Bärlund (2012a) toteaaakin, että lapset innostuvat kyllä vieraasta kielestä, kunhan aikuiset osaavat opettaa sitä heille oikein. Opimme helpommin silloin, kun koemme sen mielekkääksi, sillä silloin oppimisen kohteelle löytyy merkitys ja käyttöarvo. Lisäksi vieraat äännteet, sanat ja laajemmat rakenteet jäävät lasten mieleen parhaiten toistamalla ja matkimalla niitä leikin ja muun toiminnan parissa. (Alanen ja Bärlund 2012.) Eri oppisisältöjen ja projektien keskellä unohdamme helposti, että opetuksessa ”tulee noudattaa eri ikäkausille sopivia työtapoja antamalla mahdollisuus luovaan toimintaan, elämyksiin ja leikkiin” (Opetushallitus 2004, 19). Tätä ei pidä unohtaa vieraiden kielten opetuksessa.

Kielitietoisuus ja kokemukset vieraista kielistä. Kielelliset vaikeudet seuraavat lasta usein koko koulupolun ajan. Luku- ja kirjoitusvaikeuksien syntyä voidaan kuitenkin ehkäistä ennakoita varhaisen kielellisen tietoisuuden kuntoutuksen ja tukemisen kautta (Hakkarainen 2002, 217). Väitän, että samat lainalaisuudet pätevät jollakin tasolla myös kielitietoisuuteen vieraissa kielissä. Monenlaiset asenteet ja uskomukset vieraisiin kieliin ja kulttuureihin kehittyvät varhain. Erilaisten vieraaseen kieleen liittyvien kokemusten perusteella voimme itse tehdä valitettavan virheellisiä päätelmiä siitä, onko meillä ns. kielipäätä vai olemmeko kielellistä lahjakkuutta jaettaessa jääneet paitsioon. Tärkeintä on kuitenkin pitää mielessä, ettei viestinnässä ole kyse kielellisestä virheettömyydestä, vaan siitä tulemmeko toimeen vieraalla kielellä jokapäiväisissä tilanteissa. (Tarnanen 2012.) Vanhempien (oppimis)kokemukset vieraasta kielestä vaikuttavat helposti siihen, valitseeko lapsi koulussa esimerkiksi valinnaista vierasta kieltä. Näihin kokemuksiin voidaan myös vaikuttaa välillisesti tuomalla vieraita kieliä päiväkoteihin ja kouluihin, ja tekemällä

näin kielet kiinnostavammiksi. (Opettaja-lehti 38/2012, 24-25.) Aina ei tarvita raskaita koneistoja ja laajamittaisia suunnitelmia, jotta voidaan toteuttaa järkevää, käytännöllistä ja yksinkertaista vieraan kielen ohjelmaa suurillekin lapsiryhmille, ja näin edistää lasten kasvua ja kehitystä.

Päiväkoti-ikäiset lapset. Miettinen ja Mård-Miettinen (2012) haastattelivat päiväkotikäisten lapsia vieraan kielen kokemuksista. Lapset ovat yleisesti ottaen innostuneita vieraista kielistä ja haluavat oppia niitä. Erityisen kiinnostuneita lapset ovat niistä kielistä, joita he kuulevat matkoilla, lähiympäristössä, päiväkodissa tai perheessä. He oppivat vieraita kieliä paitsi aikuisilta niin myös vertaisiltaan. Kaikki lapset eivät välttämättä osaa edes kuvailla sitä, miten he omaksuvat vierasta kieltä. Toiset taas raportoivat tarkasti, mitä kieliä he osaavat, kuinka paljon ja kenen kanssa ovat kommunikoineet. (Miettinen ja Mård-Miettinen 2012.)

3 Kielisuihkutus – Mitä se on?

Taustaa. Kielisuihkutus on osa Kielitivoli I ja Kielitivoli II –hankkeita, jotka kuuluvat opetushallituksen käynnistämään vieraiden kielten kehittämisen ohjelmaan (Tuokko ym. 2012). Kielisuihkutuksella tarkoitetaan lyhyitä vieraalla kielellä pidettyjä tuokioita ja siitä voidaan käyttää erilaisia nimityksiä: kielimaistainen tai kielikurkistus. Kielikylvystä se eroaa siinä, että käytössä on sekä vieras kieli että äidinkieli. Kielisuihkutus ei ole riippuvainen ajasta ja paikasta, vaan se on vieraan kielen parissa tapahtuvaa toimintaa, jota voi antaa kuka tahansa monikielinen henkilö, ei pelkästään vieraiden kielten aineenopettaja. Parhaimmillaan kielisuihkutus on silloin, kun lapsi ei huomaa oppivansa vierasta kieltä, vaan se on nivottu osaksi arkista toimintaa. (Bärlund 2012a.) Vieraan kielen kautta edistetään sitä, että lapset pääsevät tutustumaan vieraisiin kulttuureihin ja kieliin mutkattomasti laulun, leikin ja pelien kautta. Varhaiskasvatuksessa ja alkuopetuksessa edellä luetellut toimintatavat ovat luonnollinen osa lasten kanssa tehtävää työtä (Opetushallitus 2004; Opetushallitus 2010).

Käytäntö. Kielisuihkutus on matalan kynnyksen vieraan kielen oppimista. Lapsille ei anneta kielisuihkutushetkistä läksyä, aihepiireissä edetään hitaasti ja koko toiminta perustuu leikkiin, lauluun ja peleihin kohdekielellä. Kielisuihkutushetki järjestetään noin kerran viikossa. Kielisuihkutus kestää kerrallaan noin 20-30 minuuttia ja siinä pyritään mahdollisimman ei-koulumaiseen toimintaan. Tuokiot

laaditaan niin, ettei lapsen yksittäinen poissaolo haittaa ryhmään osallistumista. Opeteltavat aihepiirit kuuluvat lapsen arkeen: värejä, lukusanoja, ruoka-, eläin- ja leikkisanastoa. Kielisuihkutustuokiot eivät välttämättä edellytä erillistä tilaa, sillä vierasta kieltä voidaan harjoitella ulkona leikin lomassa vaikkapa laskemalla keinun keinahduksia kohdekielellä, leikkimällä tuttuja leikkejä vieraalla kielellä tai ujuttamalla sitä askarteluhetkiin (Kallonen 2011).

Kielisuihkutuksen rooli luontevana osana koulun tai päiväkodin arkea edistää tasa-arvoa oppilaiden välillä. Kielikerhoihin osallistuvat lapset ovat jo valmiiksi kiinnostuneita kielestä, mutta kielisuihku tavoittaa myös sellaiset lapset, jotka eivät muutoin osallistuisi vieraan kielen parissa järjestettyyn toimintaan. Lisäksi vieras kieli voidaan tuoda osaksi lasten arkea käyttämällä kielisuihkutuksessa opittua sanastoa muulloinkin kuin vain kielisuihkutuksen aikana. Tämä tietysti edellyttää sitä, että koulun tai päiväkodin henkilökunta innostuu asiasta. Onnistuessaan kielisuihku jättää positiivisen muistijäljen lasten aivoihin, joka jää ”itämään” myöhempiä kielen oppimistilanteita varten. Kielisuihkutuksessa lapsen on arvioitu omaksuvan noin 60-80 vieraskielistä sanaa 10 tunnin aikana, mikä on aikamoinen määrä. (Bärlund 2012a; Bärlund 2012b).

4 Saksan kielisuihkutusta Haapaniemen koulun iltapäivätoiminnassa Jyväskylässä

Lapset järjestäytyvät riviin penkille odottamaan välipalalohetta. He laskevat oppilasryhmän lukumäärän saksaksi yhdessä ohjaajan kanssa. Tämän jälkeen ohjaaja kertoo värit saksaksi ja kukin lapsi pääsee ottamaan välipalaa silloin, kun ohjaajan saksaksi mainitsema väri vastaa hänen sukkiensa väriä. Välipalan jälkeen siirrytään luokkahuoneeseen, jossa kielisuihkutusta jatketaan lapsille ennestään tutun saksankielisen laulun avulla. Värien kertaus jatkuu tietokoneohjelman avulla, jossa 3-4 lasta pelaa ja muut avustavat. Lapsille korostetaan sitä, että tehtävä perustuu yhdessä tekemiseen ja toisten auttamiseen. Iltapäiväkerhon aikataulujen mukaan osa lapsista lähtee kesken kielisuihkutuksen kotiin, mikä ei ohjaajan mukaan vaikuta lapsen osallistumiseen muilla kerroilla, sillä aihepiireissä edetään niin hitaasti. Välillä kerrataan vaatteita lasten omien vaatteiden kautta ja sitten pelataan vielä lattialla ryhmissä muistipeliä väreistä. Oppilaat ovat 1-2-luokkalaisia, jotka osaavat jo lukea, mutta kielisuihkutukseen osallistuminen ei edellytä

lukutaitoa. Ohjeistus on lasten äidinkielellä, joten kukaan ei ole vaarassa jäädä toiminnan ulkopuolelle. Pelin jälkeen lapset laulavat ja leikkivät yhdessä ohjaajan kanssa saksaksi tutun laululeikin piirissä, jonka jälkeen he lähtevät iloisesti pomppien ulkoilemaan. Itse en ole koskaan opiskellut saksaa, mutta opin tämän puolen tunnin tuokion aikana värit saksaksi ja mielessäni vieläkin kertaan niitä. Kielisuihkutus toimii siis myös aikuisilla!

5 Lopuksi

Lapsi voi osallistua kielikylpyyn kolmannelta ikävuodesta eteenpäin (Stakes 2005, 42), minkä perusteella voidaan päätellä, että hän voi osallistua kielisuihkutukseen saman ikäisenä. Lasten aito palaute kertoo kyllä sen, että kiinnostuvatko he vieraasta kielestä ja onko suihkutusta tarpeeksi innostavaa. Vannoutuneen kielitieteilijän on hyvä päättää toisen vieraiden kielten opettajan sanoihin:

”Kieli on poikkeuksellinen opetusaine, joka kehittää oppijaa monipuolisesti. Se on vuorovaikutusta, itseilmaisua, aivojumppaa, äänteiden harjoittamista, tekstintuottamista ja –ymmärtämistä, sanaston kartuttamista ja loogisen ajattelun kehittämistä. Siksi kielten opiskeluun pitäisi ehdottomasti kannustaa enemmän.”
(Terhi Lahdenpohja/Opettaja 38/2012, 25)

Lähdeluettelo

Alanen, R. & Bärlund, P. 2012. Oppiminen – koulutuksen ja arjen vuoropuhelua. Julkaisussa *Mielekäs kieli. Sukelluksia kieleen, oppimiseen ja koulutukseen*. 2012. Viitattu 19.12.2012. http://www.kieliverkosto.fi/docs/Mielekas_kieli.pdf.2012

Bärlund, P. 2012a. Kielisuihkutusta Jyväskylän kaupungissa vuodesta 2010. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta touko-kesäkuu 2012*. Viitattu 11.12.2012.
www.kieliverkosto.fi/journal

Bärlund, P. 2012b. Kielisuihkutus. Luentodiat. Kielitivoli II Keski-Suomen ja Pohjanmaan alueverkoston koulutusviikonloppu Uraisilla 7.-8.9.2012.

Euroopan komissio 2008. Varhainen kielenoppiminen. Viitattu 13.12.2012.
http://ec.europa.eu/languages/language-teaching/early-language-learning_en.htm

Hakkarainen, P. 2002. Kehittävä esiopetus ja oppiminen. PS-Kustannus: Juva.

Kallonen, E. (2011) Ei tehdä tästä numeroo - Kielisuihkutus osana varhaista kielen oppimista. Viitattu 13.12.2012. <http://www.kieliverkosto.fi/article/ei-tehda-tasta-nyt-numeroo-kielisuihkutus-osana-varhaista-kielenoppimista/>

Miettinen, E. & Mård-Miettinen, K. 2012 [Lasten käsityksiä kielenoppimisesta](#). Viitattu 19.12.2012. <http://www.kieliverkosto.fi/tutkimus/>

Näätänen, R. 1998. Puheäänteiden muistijäljet aivoissa. Helsingin yliopisto. TUTKA. Viitattu 17.12.2012. <http://www.eduskunta.fi/fakta/vk/tuv/tutkas/julk198.htm>

Opetushallitus 2004. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. http://www.oph.fi/download/139848_pops_web.pdf

Opetushallitus 2010. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2010. Viitattu 20.12.2012. http://www.oph.fi/download/129690_Esiopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2010.pdf

Oppimisen ilo on Suomessa hukassa jo neljännellä luokalla. Artikkelit sanomalehti Keski-suomalaisessa. 12.12.2012

Tarnanen, M. 2012. Kielitaidon matkassa. Julkaisussa *Mielekäs kieli. Sukelluksia kieleen, oppimiseen ja koulutukseen*. 2012. Viitattu 19.12.2012. http://www.kieliverkosto.fi/docs/Mielekas_kieli.pdf.2012

Tivoli kieputti kielet kiinnostavaksi. Artikkelit Opettaja-lehdessä 38/2012, 24-25.

Tuokko, E., Takala, S. Koikkalainen, P. & Mustaparta, A-K. 2012. Kielitivoli! Peruskoulun vieraiden kielten opetuksen kehittämishankkeessa 2009-2011 koettua: tuloksia ja toimintatapoja. Opetushallituksen raportit ja selvitykset 2012:1. Viitattu 20.12.2012. http://www.oph.fi/www.oph.fi/julkaisut/2012/kielitivoli_!